

O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA TO'Y BILAN BOG'LIQ LEKSIK BIRLIKLARNING LINGVOKULTUROLOGIK TADQIQI: INGLIZ TO'Y MAROSIMLARINI O'RGANISH

Uzakova Lola

Farg'ona davlat universiteti ingliz tili o'qituvchisi

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada asosan ingliz to'y marosimlarini umumiy tasnifi berilgan, ingliz to'y marosimlariga ta'rif berilgan. Ingliz to'y marosimlari organib chiqilib ularning ma'nosiga xam tohtalib o'tilgan, shuningdek, to'y so'zi bilan bog'liq leksemalar keltirilgan va muhokama qilingan. O'zbek va ingliz to'y marosim-udumlarining o'rganishda ularning kelib chiqishi, mazmun-mohiyatini aniqlash uchun albatta tarixiy manbalardagi ma'lumotlar ko'rib chiqilgan.*

***Kalit so'zlar:** Ingliz to'y marosimlari, leksemalar, nikoh, taklif, unashtirish, to'y an'analari*

***Annotation.** In the article, a general classification of English wedding ceremonies is given and a description of English wedding ceremonies is studied. Also, English wedding ceremonies were organized and their meaning was discussed, as well as lexemes related to the word wedding were presented and investigated. In the study of Uzbek and English wedding rituals, the information from historical sources was considered in order to determine their origin and content.*

***Key words:** English wedding ceremonies, lexemes, marriage, proposal, engagement, wedding traditions*

Kirish.

O'zbek xalqi etnografiyasining ilmiy tadqiq etish V.V.Radlov izlanishlari bilan bog'liq bo'lib, u Zarafshon vodiysi aholisi haqida qimmatli etnografik ma'lumotlar to'plab, ular asosida mahalliy xalqlar haqida etnografik risolalar yozdi. A.N.Samoylovich va P.A.Falevning qrim-tatar tili maqol va matallarini jamlagan

asari, V.P.Nalivkin va M.V.Nalivkinalarning Farg‘ona vodiysi ayollarining turmush tarzini aks ettiruvchi asari alohida ajralib turadi.

A.Jo‘raboyev va Z.Husainovalarning tadqiqotlari o‘zbek tilidagi to‘y marosimi bilan bog‘liq ifodalarning umumiy tadqiqiga, F.Hayitovanning tadqiqoti nikoh to‘yi qo‘shiqlarining lingvistik tahlili masalasiga qaratilgan bo‘lsa, O.Ismanovanning ishi kelin salom janrining poetik tadqiqiga va M.Kaxarovanning tadqiqoti o‘zbek etnografizmlarining sistemaviy tadqiqiga bag‘ishlangan. O‘zbek va ingliz xalqlari urf-odatlarining chog‘ishtirma tadqiqi globallashuv jarayonida xalqlar o‘rtasidagi munosabatlarda anglashilmovchiliklarning oldini olishda dolzarb bo‘lib, ilmiy hamda amaliy ahamiyatga egadir.

O‘zbek va ingliz to‘y marosim-udumlarining tarixini o‘rganishda ularning kelib chiqishi, mazmun-mohiyatini aniqlash uchun albatta tarixiy manbalardagi ma’lumotlar muhim ahamiyatga ega hisoblanadi. Ingliz oilasining asosiy o‘ziga xos xususiyatlaridan bittasi bu to‘ylardagi an’anaviy marosimlarga qattiq rioya qilishdir. Britaniyalik to'y an'analarining ma'noni anglatuvchi ritualar, to'ylar har doim marosimlar va an'analar atrofida rivojlanadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqot mavzusini yoritishda tasniflash, tavsiflash, zidlash, qiyoslash, sotsiolingvistik tavsifiy va qiyosiy tahlil, tarixiylik, tizimli yondashuv, semantik semiotik nazariya usullar tahlil metodlaridan foydalanildi.

Natijalar va muhokamalar. Ingliz nikoh to‘yidan oldin odatda ikki kishi o‘rtasidagi wedding proposal/nikoh taklifi bilan boshlanadi. Bu an’anaviy ravishda uzuk an engagement ring /nishon uzuk taqdimotini va rasmiy ravishda “Will you marry me?” /"Menga turmushga chiqasizmi?" degan savolni o'z ichiga oladi. Taklif etayotgan kishi savol berish uchun hatto tizzasiga tushishi mumkin. Agar taklif qabul qilinsa, er-xotin unashtirilgan xisoblanadi. Bu chap qo'lda nishon uzugi taqilgan bilan ifodalanadi.

D.D.Manukyan, Y.A.Sorokin, D.A.Gilfanova kabi olimlar to‘y marosimiga oid izlanishlar olib borib, ularning madaniy va lingvokulturologik jihatlarini tahlil

qilishgan. O'zbek xalqining nikoh to'yi tizimida bir qancha to'y leksemasi bilan bogliq marosimlar mavjud: sovchilik, unashtirish, uy ko'rar (qiz ko'rar), kelin/kuyovni surishtirish bu kabi paremlar ingliz tilida mavjud ammo lingvokulturologik jihatdan farqlidir.

Shuni ta'kidlash kerakki, ingliz to'y marosimlari bilan quydagi leksemalar bogliq: Best Man/eng aqin do'st - to'y kuni kuyovga yordam beradigan yaqin erkak qarindoshi yoki do'sti. Yaqin do'st uzukni xavfsiz saqlaydilar, boshlovchilarni boshqaradilar, to'y guvohi bo'lishadi va nutq so'zlaydilar, Page boys/sahifa o'g'illari - kelinning oldidan yo'lak bo'ylab yurish - ba'zan ular uzukni olib yurishadi, Flower girl /gul qiz - yo'lak bo'ylab yurib, kelinning oldiga gul barglarini sochadi, Father of the Bride/kelinning otasi - kelinni ramziy ravishda "gives away"/"beradigan" kishi. Agar uning otasi vafot etgan bo'lsa yoki boshqa sabablarga ko'ra mavjud bo'lmasa, kelinni boshqa erkak qarindoshi, ko'pincha amakisi yoki ukasi beradi. An'anaga ko'ra, kelinning otasi to'yda nutq so'zlaydi.

Shuningdek, to'y kuni kuyov va uning yaqin do'sti kelinning kelishini cherkov ichida kutishadi. Odatda, kelinga otasi hamrohlik qiladi, u kelinlarning chap tomonida turadi. Marosim paytida kelin va kuyov o'zlarining wedding vows/nikoh va'dalarini berishadi. Nikoh qasamlari - bu nikoh marosimida er-xotinning bir-biriga bergan va'dalari. G'arb madaniyatida bu va'dalar an'anaviy ravishda mehr-oqibat, sodiqlik, so'zsiz hurmat va doimiylik tushunchalarini o'z ichiga oladi. Qasamyod qilinganidan keyin er-xotin uzuk almashadi. Nikoh uzugi chap qo'lning uchinchi barmog'iga qo'yiladi, bu "uzuk" barmog'i deb ham ataladi. Nikoh uzugi odatda oddiy oltin uzukdir. To'y marosimidan so'ng, kelin, kuyov va ikkita guvoh odatda to'y daftariga imzo chekish uchun yon xonaga ketishadi. Busiz nikoh qonuniy emas va nikoh guvohnomasi berilmaydi. Shundan so'ng, mehmonlar omad tilash uchun yangi turmush qurgan juftlik ustiga gul barglari, konfeti tashlash uchun chiqishadi. Kelin barcha yolg'iz va turmushga chiqmagan mehmonlarga orqasi bilan turadi va guldastasini boshi uzra ularga tashlaydi. Kim guldastani ushlasa, u keyingi turmushga

chiqadi. Xozirgi kunda ushbu an'ana o'zbek to'ylarida xam uchramoqda. Odatda to'ydan so'ng kelin-kuyov honeymoon/asal oyiga jo'nab ketishadi, ba'zan esa to'ydan keyin ham to'g'ri borishadi. Uyga qaytgach, er xotinini yangi uyiga olib borishi an'anaga aylangan. Bu kelinni ostonadan ko'tarish deyiladi. Odatda ingliz to'ylarida kelin cherkovga kirganda, unga bug'doy sepiladi. Shunga o'xshash to'y an'analari ko'plab xalqlarda o'tkazilgan bo'lib va hozirgi kunda mavjud. Marosimdan so'ng mehmonlar odatda mehmonxonada, restoranda yoki shunga o'xshash biror joyda o'tkaziladigan ziyofatga yo'l olishadi. Barcha mehmonlar kelgandan so'ng, kelin va kuyov e'lon qilinadi, hamma o'rnidan turadi va er-xotin o'z joylariga yo'l olishadi. Ular odatda ota-onalar, eng yaxshi erkak va xizmatkor bilan "yuqori stolda" o'tirishadi. Acceptance ritual/ Qabul marosimida ovqatdan so'ng odatda nutqlar bo'lib o'tadi - odatda kelinning otasi yangi kuyovini oilada kutib oladi, eng xurmati baland odam nutq so'zlaydi (bu odatda hazil bo'lishi kerak) va keyin kuyov aytadi o'z nutqini. Nikoh to'yining yakunida er-xotin odatda an'anaviy mevali tort bo'lgan wedding cake/to'y tortini kesib tashlashadi. Tortni birgalikda kesish juftlik uchun omadli hisoblanadi. Bu ularning nikoh paytida birga ishlashlarini anglatadi. Har qanday raqs odatda kelin va kuyov tomonidan boshlanadi, bu First dance/"Birinchi raqs" deb ataladi, ko'pincha er-xotin o'zlari yoqtirgan musiqa yoki qo'shiqni tanlaydilar. Qabul marosimidan kelin eri bilan birga yangi hayot boshlash uchun ketadi.

Xulosa.

Xulosa o'rnida shuni aytish kerakki, to'y marosimidan tarkibiy qismlar qo'shilishi va olib tashlanishi bilan birga, nikoh marosimida bir-biriga bog'langan umumiy ritualistik model hali ham mavjud. Ritualga bo'lgan ehtiyoj saqlanib qolmoqda, chunki u ko'p juftliklar orzu qiladigan izchillik va madaniyat tuyg'usini ta'minlaydi. Turli xil tashkiliy tuzilmalar va ilohiyotlarning uchta mazhabini birlashtirgan narsa, ular erta janubda erkaklar va ayollarni chinakam dindor qilgan narsalarni tushunish edi, Heyman (2006) bu bog'liqlik tavba qilish va qayta tug'ilish

degan xulosaga keldi. Aksariyat juftliklar ushbu an'analardan ba'zilarini o'z marosimlariga qo'shadilar, lekin har bir er-xotin bir-biridan farq qiladi va Britaniya to'y an'alarini qanchalik qabul qilishmasin, ikkita marosim bir xil emas.

Biroq, madaniyat va urf-odatlar haqida gap ketganda, barcha juftliklar obuna bo'lgan bir nechta an'analar mavjud. Qayerdan bo'lishingizdan qat'i nazar, har doim esda tutingki, baxtli va muvaffaqiyatli to'yning kaliti mehmonlaringizning zavqlanishiga ishonch hosil qilishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Aguiar, M. (2013), "Arranged Marriage: Cultural Regeneration in Transnational South Asian Popular Culture" *Cultural Critique*, 84: 181-214.
2. Rosenberg-friedman, L. (2012). *Wedding Ceremony, Religion, and Tradition*. *Israel Studies Review*, 27(1), 98-124.
3. Lola Uzakova. 2022."Linguistic-Cultural Study of Lexical Units Related to the Word "Wedding" in Uzbek and English Languages" *PINDUS Journal of Culture, Literature, and ELT (PJCLE) Academic journal*
4. Lola Uzakova. 2022 "O'zbek va ingliz tillaridagi "to'y" leksemasi bilan bog'liq leksik birliklarni lingvokulturologik tadqiqi" (to'y so'zi bilan *bog'liq etiket shakllari*) *INTERNATIONAL CONFERENCE ON TEACHING, EDUCATION AND NEW LEARNING TECHNOLOGIES* 2023/1 p958-961
5. L. Uzakova "O'ZBEK VA INGLIZ NUTQIY ETIKETLARINING QIYOSIY TADQIQI" «SCIENTIFIC PROGRESS» *Scientific Journal ISSN: 2181-1601* // // // // // Volume:1, ISSUE: 3 B 213-216
6. Tuychiyev Ashurali, & Khairullayev Farrukh. (2023). *THE BASICS OF BUILDING A TRAINING SESSION FOR YOUNG ATHLETES*. *Conferencea*, 55–65. Retrieved from